

УДК 332.1:352:330.34(477)
JEL classification: H77, O18, R11, R58

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД²

ЛУПАК Руслан¹, БАРАНЬЯК Ігор², МИКИТИН Олег²

¹ Львівський торговельно-економічний університет,
У «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» (за сумісництвом)
<https://orcid.org/0000-0002-1830-1800>
e-mail: economist_555@ukr.net

² ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»
<https://orcid.org/0000-0002-1467-0262>
e-mail: ihorbaranyak@gmail.com

³ Національний університет «Львівська політехніка»
<http://orcid.org/0000-0001-9016-6757>
e-mail: oleh.z.mykytyn@lpnu.ua

У статті обґрунтовано концептуальні засади забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад України в умовах зростання соціально-економічної нестабільності, воєнних викликів та необхідності підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. Сформовано структурні елементи концептуальних засад забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад. Запропоновано архітектуру системи забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад, яка включає концептуальний, методологічний, суб'єктно-об'єктний і аналітико-результативний рівні, що визначають логіку побудови та функціонування системи управління місцевим розвитком. Обґрунтовано зміст кожного структурного рівня, визначено їх функціональне призначення та особливості імплементації у практику управління територіальними громадами. Розроблено матрицю взаємовпливу складових системи забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад, яка відображає характер (визначальний, прямий, опосередкований) взаємозалежності між економічною, соціальною, фінансовою, інституційною та безпековою складовими.

Ключові слова: соціально-економічна стійкість, територіальні громади, місцевий розвиток, місцева економіка, місцева політика, місцеве самоврядування, управління, соціально-економічний розвиток, державне регулювання, забезпечення, екзистенційні виклики, безпека.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2026-21-44>

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Стаття надійшла до редакції / Received 16.07.2026
Прийнята до друку / Accepted 17.08.2026
Опубліковано / Published 27.08.2026

© ЛУПАК Руслан, БАРАНЬЯК Ігор, МИКИТИН Олег

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасний стан територіальних громад України значною мірою обумовлений посиленням соціально-економічної нестабільності та поглибленням впливу воєнних викликів. При цьому саме на територіальні громади покладається відповідальність за забезпечення економічної спроможності та соціального добробуту населення. Втім, існуючі фундаментальні положення управління територіальними громадами не дають змогу переформатувати місцевому політику, щоб повною мірою врахувати вплив сучасних екзистенційних викликів та дієво адаптуватися до їхнього постійного посилення. Відповідно актуалізується необхідність переосмислення існуючих підходів до управління місцевим розвитком та формування концептуальних засад забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад.

Примітно, що в Україні зростає важливість переходу від фрагментарного використання окремих інструментів управління до формування цілісної архітектури забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад. Такий підхід може забезпечити ефективне використання наявного ресурсного потенціалу громади, підвищити її фінансово-інвестиційні спроможності, сформувати дієві партнерської взаємодії між основними суб'єктами місцевого розвитку тощо. Саме тому обґрунтування концептуальних засад забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад є важливим науковим і практичним завданням, результати якого можуть бути використані при розробленні місцевих стратегій та програм соціально-економічного розвитку.

² Виконано у межах виконання НДР «Механізми забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад Карпатського регіону України» (номер державної реєстрації 0126U004146)

Реформа децентралізації в Україні створила передумови для розширення повноважень органів місцевого самоврядування, проте сучасні виклики засвідчують, що досягнення довгострокової соціально-економічної стійкості територіальних громад неможливе лише за рахунок окремих регуляторних змін, а потребує комплексного поєднання економічних, соціальних, фінансових, інституційних і безпекових складових у межах єдиної системи управління місцевим розвитком. Розгляд таких складових як взаємопов'язаної системи дає змогу врахувати взаємозалежність чинників, що визначають здатність громади адаптуватися до змін зовнішнього середовища, ефективно реагувати на кризові явища та забезпечувати безперервність виконання ключових функцій місцевого самоврядування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасному науковому дискурсі увага приділяється багатьом характеристикам забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад. Зокрема, Ю. Пасічник та О. Сукач обґрунтовують взаємозв'язки фінансової та соціальної складових як фундаментальних засад довгострокової стабільності розвитку сільських територій [1, с. 401–407]. Подібної наукової позиції дотримуються В. Байдала та В. Гаврилюк, які доводять визначальну роль функціонування малих форм господарювання у зміцненні соціально-економічного потенціалу сільських громад [2]. Натомість Є. Бірюков обґрунтовує вагомість цифрової трансформації як однієї із ключових засад підвищення адаптивності та саморозвитку територіальних громад [3, с. 9–14].

Невід'ємною складовою соціально-економічної стійкості територій, на думку багатьох науковців, є забезпечення їхньої соціальної безпеки. Зокрема, Т. Васильців та ін. визначають необхідність комплексного поєднання соціальної політики, економічного розвитку та інституційних реформ для забезпечення стійкого розвитку держави і територіальних громад [4, с. 8–14]. Доповнює цей науковий напрям дослідження О. Іляш та ін., у якому обґрунтовано необхідність системного реформування соціальної політики як передумови розвитку регіональних ринків праці та підвищення рівня соціальної захищеності населення [5, с. 285–292]. Значний внесок у розвиток такої проблематики зроблено авторами праць [6, с. 627–641; 7], які розглядають регулювання міграційних процесів як пріоритет забезпечення соціально-економічної резильєнтності регіонів та підвищення ефективності використання їхнього наявного потенціалу.

Окремий напрям досліджень стосується розроблення і реалізації фінансових механізмів забезпечення розвитку та стійкості територіальних громад. Так, Н. Косаревиц обґрунтовує концептуальні засади підвищення ефективності управління місцевими фінансами та зміцнення фінансової автономії громад [8]. Подібної позиції дотримується М. Бурик, яка визначає фінансову спроможність однією з ключових умов стабільності та стійкості функціонування громад [9]. Водночас Я. Белінська та І. Чуницька доводять перспективність застосування сучасних фінансових інструментів для реалізації соціально-економічних проєктів розвитку громад [10].

Також доречно звернути увагу на дослідження процесів забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад за допомогою організаційно-економічного інструментарію. Так, Р. Дорош та ін. визначають необхідність активізації місцевого підприємництва і розвитку соціальної інфраструктури задля підвищення інвестиційної та економічної привабливості сільських територіальних громад [11]. Ю. Іванов та О. Іванова пропонують методичний підхід до вибору напрямів просторового розвитку територіальних громад в умовах децентралізації та воєнного стану [12, с. 67–73]. Водночас М. Струк обґрунтовує необхідність диверсифікації джерел локального економічного розвитку та підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу як ключового засобу забезпечення соціально-економічної спроможності територіальних громад в умовах воєнного стану [13].

Закономірно, що особливої актуальності набувають дослідження функціонування територіальних громад в умовах воєнних викликів та післявоєнного відновлення. Так, О. Підвальна та ін. визначають пріоритетність інституційної підтримки місцевого розвитку та підвищення управлінської спроможності громад [14, с. 142–159]. Г. Єфімова, Г. Возняк та ін. акцентують увагу на розвитку адаптивності місцевих економічних систем як основи соціально-економічного зміцнення України в умовах війни [15, с. 177–185; 16, с. 20–36]. Натомість Н. Лепіш та Я. Павлович-Сенета аналізують адміністративно-правові засади функціонування територіальних громад у період воєнного стану та визначають напрями удосконалення нормативно-правового забезпечення їхньої діяльності [17, с. 209–214].

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Попри вагомий науковий доробок, доречно відмітити відсутність цілісного концептуального підходу до забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад України, який інтегрував би економічні, соціальні, фінансові, інституційні та безпекові складові в єдину систему управління. Більшість досліджень стосується окремих аспектів розвитку громад – фінансової та інвестиційної спроможності, соціальної безпеки, сталого розвитку, державного регулювання або функціонування в умовах воєнного стану. Водночас недостатньо обґрунтованими залишаються питання формування комплексної концепції забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад України, що поєднує численні елементи в єдину архітектуру, побудовану на взаємоузгодженні концептуальних, методологічних, суб'єктно-об'єктних та аналітико-результативних засад.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є наукове обґрунтування концептуальних засад забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад України.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- дослідити теоретико-методичні підходи до трактування соціально-економічної стійкості територіальних громад;
- сформулювати структурні елементи концептуальних засад забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад;
- розробити архітектуру системи забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад України із виокремленням її концептуальних, методологічних, суб'єктно-об'єктних та аналітико-результативних рівнів;
- визначити методико-прикладні положення формування ефективної системи управління місцевим розвитком в Україні, що враховують взаємозв'язки між економічною, соціальною, фінансовою, інституційною та безпековою складовими системи забезпечення соціально-економічної стійкості.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В сучасних умовах воєнних викликів забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад України потребує використання комплексного підходу, у межах якого поєднуються фундаментальні та прикладні положення державного регулювання і місцевого самоврядування. Соціально-економічну стійкість територіальних громад неможливо забезпечити без формування цілісної системи управління, що інтегрує методологічне підґрунтя прийняття управлінських рішень на рівнях державного регулювання та місцевого самоврядування. Узгодженість напрямів та інструментарію управлінських підходів створює необхідні передумови для ефективної реалізації місцевої політики соціально-економічного розвитку і підвищення спроможності територіальних громад реагувати на сучасні виклики.

Формування концептуальних засад забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад України потребує побудови цілісної архітектури системи державного регулювання та місцевого самоврядування, яка визначає логіку взаємодії її ключових структурних елементів. Така архітектура має поєднувати концептуальні орієнтири розвитку, методологічне підґрунтя прийняття управлінських рішень, суб'єктно-об'єктні характеристики та аналітичний інструментарій оцінювання результативності системи управління (табл. 1).

Так, на *концептуальному рівні* формуються мета та ключові завдання забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад, які визначають загальний вектор місцевої політики та орієнтири для формування програм, планів і проєктів розвитку, спрямованих на ефективне використання ресурсного потенціалу, підвищення адаптивності та зміцнення безпечності середовища в громаді.

Натомість на *методологічному рівні* формується наукове підґрунтя впровадження запропонованої системи. Так, використання системного, інституційного, просторового, процесного, людиноцентричного, ризик-орієнтованого та резильєнтного підходів забезпечує комплексність управління, тоді як сукупність запропонованих принципів визначає вимоги до прийняття управлінських рішень у територіальній громаді. При цьому реалізація таких науково-методичних положень здійснюється через сучасний управлінський інструментарій, який охоплює стратегічне планування, бюджетування, проєктний менеджмент, цифрове врядування, державно-приватне партнерство та грантове фінансування.

Таблиця 1

Архітектура системи забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад України

Структурні рівні	Елементи	Характеристики	Імплементація у систему управління територіальною громадою
Концептуальний	Мета	Забезпечення довгострокової соціально-економічної стійкості територіальних громад в умовах невизначеності, кризових явищ і воєнних викликів	Інтеграція цілей соціально-економічної стійкості у політику розвитку територіальної громади
	Завдання	Ефективне використання ресурсного забезпечення, підвищення адаптивності та формування безпечного середовища	Оновлення комплексу місцевих програм, планів і проєктів суспільного розвитку
Методологічний	Методи	Системний, інституційний, просторовий, процесний, людиноцентричний, ризик-орієнтований, резильєнтний	Формування методологічної основи для розроблення, реалізації та коригування управлінських рішень на місцевому рівні
	Принципи	Комплексність, збалансованість, субсидіарність, інклюзивність, партнерство, превентивність, сталий розвиток, ефективність	Забезпечення узгодженості системи управління громадою з принципами соціально-економічної стійкості
	Інструменти	Стратегічне планування, бюджетування, проєктний менеджмент, державно-приватне партнерство, цифрове врядування, грантове фінансування	Впровадження сучасного управлінського інструментарію в систему управління соціально-економічним середовищем громади
Суб'єктно-об'єктний	Об'єкт	Процес забезпечення соціально-економічної стійкості громади	Спрямування управлінського впливу на збалансований розвиток громади
	Суб'єкти	Органи центрального та регіонального рівнів державної влади, місцевого самоврядування, державні інституції, бізнес, місцеве населення, громадські організації, міжнародні партнери	Інституціоналізація партнерської взаємодії та розподілу управлінських функцій у громаді
Аналітико-результативна	Моніторинг	Ідентифікація сильних і слабких сторін системи місцевого розвитку	Інформаційно-аналітичний супровід управління громадою
	Очікувані результати	Зростання соціальної згуртованості, економічної активності, фінансової спроможності, інституційної ефективності та резильєнтності громади	Досягнення високого рівня соціально-економічної стійкості та адаптивності громади до сучасних викликів

Потрібно зауважити, що реалізація будь-якої управлінської концепції неможлива без чіткого визначення суб'єктів та об'єкта управління. Саме тому на *суб'єктно-об'єктному рівні* конкретизується сфера управлінського впливу та визначається коло учасників, відповідальних за забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад. Так, у межах запропонованої архітектури об'єктом виступає процес забезпечення соціально-економічної стійкості територіальної громади, тоді як суб'єктами є органи центрального та регіонального рівнів державної влади, місцевого самоврядування, державні інституції, бізнес, місцеве населення, громадські організації та міжнародні партнери. Відповідно взаємодія між такими суб'єктами формує інституційну основу місцевого розвитку та забезпечує координацію управлінських функцій у територіальній громаді.

Натомість на *аналітико-результативному рівні* забезпечується зворотний зв'язок між процесом управління та його результатами. Йдеться не лише про оцінювання досягнутих результатів, а й про своєчасне виявлення сильних і слабких сторін системи місцевого розвитку з метою створення інформаційно-аналітичного підґрунтя для коригування її управлінських механізмів. Водночас важливо, щоб на всіх рівнях запропонованої архітектури забезпечувалося зростання соціальної згуртованості, економічної активності, фінансово-інвестиційної спроможності та інституційної ефективності, що в сукупності формують необхідні передумови для забезпечення соціально-економічної стійкості територіальної громади.

Запропонована архітектура визначає лише структурну побудову системи забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад України, натомість безпосередньо досягнення її мети та завдань залежить від характеру взаємовпливу складових – економічної, соціальної, фінансової, інституційної та безпекової – єдиного управлінського механізму (табл. 2).

Саме тому матричне відображення їхнього взаємовпливу дає змогу ідентифікувати ключові взаємозалежності, визначити критичні точки управлінського впливу та сформувані пріоритети прийняття управлінських рішень у територіальній громаді.

Таблиця 2

Матриця взаємовпливу складових системи забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад України

	Пріоритети розвитку територіальної громади	Стимулювання інвестиційної привабливості	Підвищення рівня та якості життя населення	Досягнення фінансової автономії та бюджетної стійкості	Забезпечення ефективного місцевого врядування	Формування кризової стійкості
Функціональна роль	СКЛАДОВІ	Економічна	Соціальна	Фінансова	Інституційна	Безпекова
Активізація підприємництва та формування ресурсного забезпечення	Економічна		■ ■	■	⊖	⊖
Розвиток людського потенціалу та забезпечення соціальної згуртованості	Соціальна	■ ■		⊖	■	■
Мобілізація та ефективний розподіл фінансових ресурсів	Фінансова	■ ■	⊖		■	
Координація, регулювання та розвиток партнерської взаємодії	Інституційна	■	■	■ ■		■ ■
Мінімізація ризиків та підвищення адаптивності до сучасних викликів	Безпекова	⊖	■ ■	⊖	■	

Примітка: ■ ■ - визначальний (ключовий) вплив (зміни однієї складової суттєво визначають стан іншої);
 ■ - прямий вплив (існує безпосередній функціональний взаємозв'язок між складовими); ⊖ - опосередкований вплив (взаємозв'язки підтримуються через інші складові або мають менш виражений характер).

Так, ключове значення у системі взаємовпливів при забезпеченні соціально-економічної стійкості територіальної громади України мають економічна, соціальна та інституційна складові, оскільки саме на їхній основі формується найбільша кількість прямих і визначальних взаємозв'язків. Примітно, що економічна складова створює ресурсну основу розвитку та передумови для підвищення фінансової спроможності громади. При цьому вирішення економічних завдань значною мірою залежить від якості інституційного середовища та рівня безпеки, що пояснює наявність опосередкованих взаємозв'язків із відповідними складовими системи.

Вагоме значення має соціальна складова, рівень сформованості якої визначає не лише якість життя населення, а й поступ місцевої економіки, ефективність діяльності органів місцевого самоврядування, державних інституцій та локальної системи безпеки. Саме завдяки посиленню соціальної згуртованості, розвитку людського капіталу та зростанню рівня довіри між учасниками місцевого розвитку створюються передумови для підвищення адаптивності громади до екзистенційних викликів.

Натомість фінансова складова є ресурсною основою реалізації місцевої політики соціально-економічного розвитку, оскільки забезпечує акумулювання фінансових ресурсів, необхідних для її впровадження. Її взаємозв'язки з економічною та інституційною складовими є визначальними, адже фінансова автономія територіальної громади безпосередньо залежить від розвитку місцевої економіки та ефективності бюджетного управління.

Водночас інституційна складова виступає інтегруючим елементом запропонованої системи забезпечення соціально-економічної стійкості територіальної громади. Саме на основі

інституційної складової забезпечується координація діяльності органів місцевого самоврядування, бізнесу, громадськості та інших зацікавлених сторін у забезпеченні стабільного соціально-економічного розвитку громади. Високий рівень її взаємозв'язків із фінансовою та безпековою складовими підтверджує визначальну роль інституційної спроможності територіальної громади в реалізації стратегічних пріоритетів стійкого функціонування.

Попри те, що для *безпекової складової* характерна менша кількість безпосередніх взаємозв'язків, але виконує системоутворюючу функцію в умовах екзистенційних викликів. Призначення безпекової складової полягає у формуванні необхідних умов для безперервності соціально-економічних процесів, зниження негативного впливу кризових явищ і забезпечення здатність громади швидко адаптуватися до сучасних змін.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Запропонована архітектура дає змогу розглядати забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад України як цілісну багаторівневу систему, у якій на кожному структурному рівні виконуються окремі функції. Її практична цінність полягає у формуванні логічно послідовної системи державного регулювання та місцевого самоврядування, що поєднує стратегічне бачення розвитку, методологічні засади прийняття управлінських рішень, організацію взаємодії ключових суб'єктів і процедури постійного моніторингу соціально-економічної стійкості територіальних громад.

На відміну від традиційного групування напрямів розвитку територіальних громад, у розробленій матриці забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад відображено не лише функціональну роль кожної складової та її відповідність стратегічним пріоритетам державного регулювання і місцевого самоврядування, а й ступінь взаємного впливу. Така матриця демонструє, що забезпечення соціально-економічної стійкості територіальних громад України повинно здійснюватися на засадах інтегрованого управління. Зокрема, пріоритетне зміцнення окремої складової без урахування її взаємозалежності з іншими складовими не забезпечує досягнення системного ефекту. Натомість комплексне врахування взаємовпливів дає змогу сформулювати збалансовану модель місцевого соціально-економічного розвитку, орієнтовану на вирішення багатьох складних завдань – зміцнення економіки, підвищення якості життя населення, забезпечення фінансової автономії, інституційної ефективності та кризової стійкості територіальних громад.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі пов'язані з розробленням науково-методичного інструментарію комплексного оцінювання соціально-економічної стійкості територіальних громад на основі системи кількісних і якісних індикаторів. Важливим напрямом подальших досліджень є побудова інтегрального показника соціально-економічної стійкості та його апробація на прикладі територіальних громад України, що дасть змогу підвищити обґрунтованість пріоритетів державного регулювання та місцевого самоврядування у сфері забезпечення їх розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пасічник Ю. В., Сукач О. М. Концептуальні засади сталого розвитку сільських територій з урахуванням фінансової та соціальної складової. *Актуальні проблеми сталого розвитку*. 2026. Т. 3. № 5. С. 401–407. [https://doi.org/10.60022/3\(5\)-485](https://doi.org/10.60022/3(5)-485)
2. Байдала В., Гаврилюк В. Сталый розвиток сільських територій крізь призму стратегічних пріоритетів малих форм господарювання. *Економіка та суспільство*. 2025. № 78. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-111>
3. Бірюков Є. Концептуальні засади організаційно-економічного забезпечення саморозвитку територій в умовах цифровізації. *Підприємництво та інновації*. 2026. № 40. С. 9–14. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/40.1>
4. Васильців Т. Г., Іляш О. І., Лупак Р. Л. Проблеми та засоби конвергенції соціальної безпеки в Україні та ЄС. *Бізнес Інформ*. 2018. № 12(491). С. 8–14. URL: <https://surl.lu/sfcuff>
5. Іляш О. І., Лупак Р. Л., Качмар Н. М. Необхідність системного реформування соціальної політики задля забезпечення розвитку ринку праці західних регіонів України. *Проблеми економіки*. 2015. № 4. С. 285–292. URL: <https://surl.li/snmhbt>
6. Vasylytsiv T., Lupak R., Mulska O., Levytska O., Baranyak I. Youth migration during war: Triggers of positive aspirations and preservation of human resources in Ukraine. *Problems and Perspectives*

in Management. 2024. Vol. 22(2). P. 627–641. [https://doi.org/10.21511/ppm.22\(2\).2024.49](https://doi.org/10.21511/ppm.22(2).2024.49)

7. Бараняк І. Є. Збереження потенціалу відновлення соціально-економічної резильєнтності регіонів: аспект міграційної безпеки. *Академічні візії*. 2025. № 47. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17879860>
8. Косаревич Н. Б. Концептуальні засади удосконалення державної політики фінансового менеджменту територіальних громад. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2026. № 1(48). <https://doi.org/10.32782/2310-9653-2026-1.10>
9. Бурик М. М. Забезпечення фінансової стійкості територіальних громад в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 6. <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.6.11>
10. Белінська Я. В., Чуницька І. І. Зарубіжний досвід використання зелених облігацій як джерела фінансування капітальних інвестицій в сталий розвиток. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 4. <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2024-4-1>
11. Дорош Р. І., Мигович Т. М., Грінченко С. І. Організаційно-економічні інструменти підвищення привабливості сільських територіальних громад. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 19. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15571121>
12. Іванов Ю. Б., Іванова О. Ю. Методичний підхід до вибору напрямів просторового розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації та воєнного стану. *Бізнес Інформ*. 2022. № 7. С. 67–73. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-7-67-73>
13. Струк Н. П. Особливості забезпечення економічної спроможності територіальних громад України в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 7. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-05-01>
14. Підвальна О. Г., Колесник Т. В., Коваль Н. І. Державне регулювання розвитку територіальних громад регіону в умовах воєнного стану. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2024. № 1(61). С. 142–159. <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2024-1-10>
15. Єфімова Г., Павлова М. Територіальні громади в умовах воєнного стану: економічний резистентність для зміцнення незалежності України. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2023. № 3. С. 177–185. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-9-24>
16. Возняк Г., Сороковий Д. Територіальні громади в умовах війни в Україні: стан, особливості функціонування та розвитку. *Фінансовий простір*. 2025. № 1(55). С. 20–36. [https://doi.org/10.30970/fp.1\(55\).2025.203536](https://doi.org/10.30970/fp.1(55).2025.203536)
17. Лепіш Н. Я., Павлович-Сенета Я. П. Територіальні громади в умовах воєнного стану в Україні: адміністративно-правове забезпечення та особливості функціонування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 209–214. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.38>

REFERENCES:

1. Pasichnyk, Yu., Sukach, O. (2026). Conceptual foundations of sustainable development of rural territories considering financial and social components. *Actual Problems of Sustainable Development*, 3(5), 401–407. [https://doi.org/10.60022/3\(5\)-485](https://doi.org/10.60022/3(5)-485)
2. Baidala, V., Havryliuk, V. (2025). Sustainable development of rural territories through the prism of strategic priorities of small-scale enterprises. *Economy and Society*, 78. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-111>
3. Biriukov, Ye. (2026). Conceptual foundations of organizational and economic support for self-development of territories in the conditions of digitalization. *Entrepreneurship and Innovation*, 40, 9–14. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/40.1>
4. Vasylytsiv, T., Iliash, O., Lupak, R. (2018). Problems and means of convergence of social security in Ukraine and the EU. *Biznes Inform*, 12(491), 8–14. URL: <https://surl.lj/sfcuff>
5. Iliash, O., Lupak, R., Kachmar, N. (2015). The necessity of systemic reform of social policy to ensure labour market development in the western regions of Ukraine. *Problems of Economy*, 4, 285–292. URL: <https://surl.li/snmhbt>
6. Vasylytsiv, T., Lupak, R., Mulska, O., Levytska, O., Baranyak, I. (2024). Youth migration during war: Triggers of positive aspirations and preservation of human resources in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 22(2), 627–641. [https://doi.org/10.21511/ppm.22\(2\).2024.49](https://doi.org/10.21511/ppm.22(2).2024.49)
7. Baranyak, I. (2025). Preservation of regional socio-economic resilience recovery potential: migration security aspect. *Academic Visions*, 47. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17879860>
8. Kosarevych, N. (2026). Conceptual foundations of improving the state policy of financial management of territorial communities. *Public Administration and Customs Administration*, 1(48). <https://doi.org/10.32782/2310-9653-2026-1.10>
9. Buryk, M. (2024). Ensuring financial sustainability of territorial communities in Ukraine. *Derzhavne Upravlinnia: Udoshkonalennia ta Rozvytok*, 6. <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.6.11>
10. Belinska, Ya., Chumytska, I. (2024). Foreign experience of using green bonds as a source of financing capital investments in sustainable development. *Investytsiyi: Praktyka ta Dosvid*, 4. <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2024-4-1>
11. Dorosh, R., Myhovych, T., Hrinchenko, S. (2025). Organizational and economic instruments for increasing the attractiveness of rural territorial communities. *Achievements of Economics: Perspectives and Innovations*, 19. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15571121>
12. Ivanov, Yu., Ivanova, O. (2022). Methodological approach to choosing directions of spatial development of united territorial communities under decentralization and martial law. *Biznes Inform*, 7, 67–73. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-7->

67-73

13. Struk, N. (2023). Peculiarities of ensuring economic capacity of territorial communities of Ukraine under martial law. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, 7. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-05-01>
14. Pidvalna, O., Kolesnyk, T., Koval, N. (2024). State regulation of territorial community development in the region under martial law. *Economics, Finance, Management: Topical Issues of Science and Practical Activity*, 1(61), 142–159. <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2024-1-10>
15. Yefimova, H., Pavlova, M. (2023). Territorial communities under martial law: economic resilience for strengthening Ukraine's independence. *Modeling the Development of the Economic Systems*, 3, 177–185. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-9-24>
16. Voznyak, H., Sorokovyi, D. (2025). Territorial communities in the context of war in Ukraine: Status, features of functioning and development. *Financial Space*, 1(55), 20–36. [https://doi.org/10.30970/fp.1\(55\).2025.203536](https://doi.org/10.30970/fp.1(55).2025.203536)
17. Lepish, N., Pavlovych-Seneta, Ya. (2022). Territorial communities under martial law in Ukraine: administrative and legal support and peculiarities of functioning. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, 4, 209–214. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.38>

CONCEPTUAL PRINCIPLES FOR ENSURING SOCIO-ECONOMIC SUSTAINABILITY OF TERRITORIAL COMMUNITIES

LUPAK Ruslan^{1, 2}, BARANYAK Ihor², MYKYTYN Oleh³

¹ Lviv University of Trade and Economics

Institute of Regional Studies named after M. I. Dolishnyi, NAS of Ukraine (part-time)

² Institute of Regional Studies named after M. I. Dolishnyi, NAS of Ukraine

³ Lviv Polytechnic National University

The article substantiates the conceptual principles of ensuring the socio-economic stability of territorial communities of Ukraine in the conditions of growing socio-economic instability, military challenges and the need to increase the efficiency of local self-government. The absence of a holistic conceptual approach that would integrate various components into a single system of local development management is established. On this basis, structural elements of the conceptual principles of ensuring the socio-economic stability of territorial communities are formed. The architecture of the system of ensuring the socio-economic stability of territorial communities is proposed, which includes the conceptual, methodological, subject-object and analytical-result levels that determine the logic of building and functioning of the local development management system. The content of each structural level is substantiated, their functional purpose and features of implementation in the practice of managing territorial communities are determined. A matrix of mutual influence of components of the system of ensuring socio-economic sustainability of territorial communities has been developed, which reflects the nature (determinative, direct, indirect) of interdependence between economic, social, financial, institutional and security components. It has been established that the key role in ensuring socio-economic sustainability is played by economic, social and institutional components, the interaction of which forms the basis for the effective functioning of local socio-economic systems. The practical value of the results obtained lies in the possibility of using the proposed conceptual provisions by local self-government bodies when developing strategies, programs and plans for the socio-economic development of territorial communities.

Keywords: socio-economic sustainability, territorial communities, local development, local economy, local politics, local self-government, management, socio-economic development, state regulation, provision, existential challenges, security.